

Indberetning

fra

adjunkt Lossius

om

en med understøttelse af det Kgl. Norske videnskabers selskab

foretagen arkæologisk reise i 1876.

1875
1876
1877
1878
1879
1880
1881
1882
1883
1884
1885
1886
1887
1888
1889
1890
1891
1892
1893
1894
1895
1896
1897
1898
1899
1900

Index

1875
1876
1877
1878
1879
1880
1881
1882
1883
1884
1885
1886
1887
1888
1889
1890
1891
1892
1893
1894
1895
1896
1897
1898
1899
1900

Jeg tillader mig herved at afgive indberetning om den af mig med understøttelse af det ærede selskab i forløbne sommer foretagne reise for at indsamle oldsager og anstille arkæologiske undersøgelser væsentlig i Sundalens dalføre.

Da Hr. skolebestyrer (daværende adjunkt ved Kristiansunds skole) Bendixen allerede tidligere med offentlig stipendium har bereist Nordmøre fogderi i dette øie-med, og hans til universitetet indsendte reiseberetning — væsentlig omhandlende de faste oldtidslevninger i distriktet — snarlig, som jeg tror at vide, kommer til at udgives, antog jeg det at være min hovedopgave at sikre selskabets samling de oldsager, som måtte være fremkomne efter Hr. Bendixens reiser, og mindre at skaffe tilveie materialier for en fuldstændig arkæologisk beskrivelse af Sundalen; dog havde jeg selvfølgelig stadig opmærksomheden henvendt også på de herhen hørende forhold uden derfor overalt at indgå på den nærmere detail.

På henreisen benyttede jeg leiligheden, da jeg passerede **Opdals prestegjeld**, til at bese gravfeltet ved Rise, hvor talrige oldsager ere fundne i løbet af de sidste 100 år og rimelig nok også gjennom et endnu længere tidsrum (Nicolaysen fornlevn. p. 582 og 829. Årsberetn fra foren. til fortidsminders bevar. 1870 p. 76). Udentvivel har her været en af vore større gravpladse; men i tidens løb ere haugerne ved dyrkning blevne i den grad udjev-

nede, at gravfeltets oprindelige udstrækning neppe længere kan bestemmes med fuld sikkerhed. Beliggenheden er høi og fri med en smuk og vid udsigt over bygden; det er dog ikke nogen særdeles lang spadseretur op i lierne ovenfor Rise skydsstation at nå selv de dele af gravpladsen, som endnu ere temmelig urørte, nemlig ved pladsen Risegjerdet, der ligger på den øvre del af den vide og ikke særdeles bratte skråning fra Risefjeldet nordover ned til Vinstra. Dette strøg har ikke været gjenstand for dyrkning i så lang tid som de lavere liggende strækninger (den nævnte plads blev således først ryddet af den nærværende opsidders bedstefader) og man kan derfor her mere og mindre tydelig skjelne de enkelte gravhauger, indtil man endnu lidt længere oppe når den udyrkede mark, hvor man har for sig en talrig mængde hauger, liggende tæt ved siden af hinanden og med sin oprindelige form nogenlunde uforandret. De vare samtlige, såvidt jeg så, runde, indtil 2 al. høie og 6—8 al. i tværmål; det almindelige materiale lod til at være jord tilligemed større stene (løftestene); over enkelte, især de største hauger skulde der efter husmandens, Ingebrigt Risegjerdets, sigende ligge en flad stenhelle; men jeg bemærkede dog ingen sådan. Noget kammer var aldrig iagttaget i haugerne, som derimod i almindelighed indeholdt kul, aske, hestetænder og brændte ben, ligesom jevnlig oldsager; disse fandtes dog lige så ofte løse i jorden udenfor, lige ved siden af haugerne, blot dækkede af græstørven. De fundne gjenstande ere af den forskjelligste art: sverde, spydblade, øxer, pilespidser (ofte indtil 12—20 stykker sammen), bidselnundbid, saxe, sigder, knivblade og andet værktøi til træarbeide (f. ex. skolper), spender, især skålformede, heine m. m.; der omtaltes også en arming (?) af sølv, som skulde være overdraget til lenismanden (da denne var bortreist, kunde

jeg ingen oplysning erholde om den). Ligeså fortalte en af mændene på Rise, at han havde seet et fuldstændigt hovedtøi til en hest med jernstænger på siderne og sølvbeslag om panden; dette skulde være fundet i jorden, men er vel i ethvert fald ikke at henføre til den hedenske tid. — Sågodtsom alle bekjendte fund fra denne gravplads tilhøre den yngre jernalder; den eneste sikre undtagelse herfra danne nogle ovale beltestene, der i et antal af mindst 5—6 tid efter anden ere fundne i jorden ved pløining, og hvoraf 2 ere i universitetets samling (årsb. 1870 p. 76) medens et brudstykke af en sådan ved denne leilighed erhvervedes af mig. Dette synes altså at tyde på, at her også findes eller ialfald har været grave fra ældre jernalder.

Hvad endelig gravfeltets udstrækning angår, påviste den ovennævnte husmand som den grænse, indenfor hvilken han vidste, — dels af egen erfaring, dels af sin bedstefaders fortælling — at fund var gjort, en skigard nord for sine huse ned mod Vinstra, hvorfra afstanden til Risefjeldet, som begrænser pladsen mod syd, antoges at være ca. 600 alen. I retningen ø. v. skulde udstrækningen have været omtrent lige stor. Men også udenfor dette strøg (hvoraf størsteparten nu er opdyrket) troede jeg at se spor af gravhauger, f. ex. strax øst for gården Holans huse, og kort før min ankomst var der i nærheden af skydsstationen Rise i en stenur oppe i bakkehellingen fundet en sax af jern (katalog no. i samlingen 1726). Også oppe i Vinsterdalen omtr. $\frac{1}{8}$ mil fra Risegjerdet er der gjort oldsagfund, nemlig et sverd af jern — lige i jordskorpen — hvilket formentes indbragt til universitetet ved storthingsmand Ingebr. Sæther.

Følgende gjenstande erhvervede jeg hos Ingebrigt Risegjerdet, der også flere gange tidligere til forskjellige personer har afhændet lignende sager, fundne på hans

plads: en omtr. på midten afbrudt beltesten, 3" lang, 1¹/₄" bred over midten (kat. no. 1716). Spende af bronze (til et belte) 2" lang, henimod 1" bred (1725). Dopsko af jern, 4" lang med fal (1717). Knivblad, 4" langt (1718) Hank (?) 2¹/₂" lang: enderne ere ombøiede til en krog, hvori på den ene side en krampe sidder (1719). Ring, 2¹/₂" i gjennemsnit (1720). Triangelformet ring, 2¹/₂" × 1³/₄" (1721). 5 tveeggede pilespidser med stift; bladene indtil 1" brede (1722). Hammer, 3³/₄" lang, funden i jorden under lignende omstændigheder som flere af ovennævnte sager (1723). Ljåblad, 15" langt med 7" langt skaft, afbøiet i en stump vinkel (1724) — De 7 sidstnævnte gjenstande ere af jern.

Over den store samling af gravhauger på Luenget findes i prestegjeldets kaldsbog et kroki tilligemed udførligere beskrivelse ved en af de tidligere prester. *)

Ligesom ved de 2 her nævnte gravpladse, hvor sagnet ved at fortælle, at der har stået slag i fortiden, hørte jeg en lignende opfatning gjøre sig gjældende for at forklare tilstedeværelsen af „en del“ gravhauger på fjeldet Skaret, vestlig for kirken.

Ved gården Stranden på den anden side af elven lige overfor skiftet Gravaunet skal være gjort fund af våben.

Sundalens prestegjeld.

Dette dalføre er ualmindelig rigt på oldtidslevninger, og det uagtet man vistnok kan antage, at meget er gået tabt ved de hyppige skred og elvebrud, som i historisk tid har anrettet betydelig skade her og ofte forandret dalbundens udseende. På de fleste gårde, hvis navne

*) En nøgel af kobber (1732) — foræret af gårdbr. Arnt Skjerstad — blev af giveren erklæret for at være funden i en gravhaug på Luenget, men er vistnok af yngre oprindelse.

synes at være af ældgammel oprindelse — og det er tilfældet med den største del af gårdsnavnene i Sundalen — finder man nemlig ikke alene enkeltvis gravhauger, men ofte endog store samlinger deraf, således at hver gård ser ud til at have havt sin særegne begravelsesplads. Denne omstændighed er adskillig oplysende for bebyggelsesforholdene i hedensk tid, og man forundres ved at se, at denne trange, og som det skulde synes, lidet indbydende dal virkelig allerede da har været så vidt tæt befolket.

Selv på den øverste gård i dalen (ialfald på søndre side af elven) Liahjell, har der været en større gravplads, hvor dog haugerne nu på det nærmeste ere udjevnedede af plojen, og det er interessant, at man af de få bekjendte fund herfra kan se, at bebyggelsen allerede i den ældre jernalder har strakt sig hidop (v. Nic. fornl. p. 557 og årsb. 1871 p. 93). Sammen med enkelte af de på sidstnævnte sted omtalte gjenstande var også funden en pålstav af jern (1728), som jeg erhvervede tiligemed en hein (1727) der var funden sammen med en sax og et spyd. Fra denne gravplads skulde også en liden rund bronespænde (1729) være, der af finderen i flere år har været brugt som skospænde.

Strax v. for Gjøra ligger endel større gravrøser, hvortil knytter sig sagnet om en kamp mellem 2 konger, Kverne og Frode. En stridsøx fra 1620 (med påskrift: jeg er god for en daler) og en firkantet primstav var det ikke muligt at bevæge eieren til at afstå.

Herfra går mod syd en liden trang dal, der gennemstrømmes af elven Gruva, *) som $\frac{1}{2}$ mil længere oppe atter optager flere mindre elve. Her findes nogle fjeld-

*) Jeg hørte også navnet udtale «Grøvu» (med langt ø); kan hermed sammenlignes også som nominativ brugte former som snøru (en snare) o. l.?

gårde, og jeg foretog en tur op til en af disse, Svisdal, om bebyggelsen også her skulde vise sig at være fra hedensk tid; dertil var der imidlertid intet tegn, ligesom også beboerne havde sagn om, at her først blev ryddet i det 13de århundrede. Husene vare her ligesom på den høiere oppe liggende gård Hafsås, der omtales af E. Sundt „om bygningsskikken“ p. 149 (cit. af Nicolaysen anf. st.) temmelig gammeldagse og af svært tømmer.

Nedenfor Gjøra udvider selve hoveddalen sig noget, så at der bliver en ikke ganske ubetydelig flad strækning mellem elven og fjeldsiden; her ligger en række gårde af navnet Gravheim, og på denne slette er der en større samling gravhauger, nu rigtignok tildels udjevned, hvor adskillige fund ere gjorte i tidernes løb. Her erholdt jeg et stykke af et sagblad af jern (1730) 10 $\frac{1}{2}$ “ langt, og et beslag af bronze (til et belte eller fastsyet på et klædningsstykke?) gjennembrudt i midten (1731); begge fra samme gård (Lars Gundersens), men ikke fundne sammen; beslaget var fundet løst i jorden ved pløining og er muligens fra nyere tid. På Audun Iversens eiendom var funden en øx, der efter beskrivelsen måtte være fra yngre jernalder; men da den var bragt op på sæteren, kunde den ikke skaffes tilveie. Fra en 3die Gravheimsgård (Ole Larssens) er en rund liden skål af forgyldt bronzeblik uden ornamenter (1733) — „belæg på en knap“ — 1“ i diameter; den var funden løs i jorden. I elvemælen var funden en ottekantet dåse „med dyrefigurer på låget“ af bronze (?) der blev sammenlignet med det bronzebeslag fra Romfog, der beskrives i årsb. 1872 p. 92 og afbildes sammesteds pl. VII fig. 39; den var desværre nu forkommen. Trond Larssen har en spydod, som ei heller fandtes ved min nærværelse. Af ham blev foræret et flinte-fyrstål i form af et pistollås med håndtag af træ (1742).

På den ligeoverfor liggende gård Hjell på den anden side af elven har også fund af oldsager været gjort.

Otheim. For mange år siden var ved oppløining til ager fundet et sverd, "hvoraf finderne fik 2 tolleknive," og en hein.

Tæt op for den nye bro, som her fører veien over på den søndre side af elven, ligger på en hjell*) ved pladsen Rate, tilhørende gården Musgjerd, 6 store, runde gravhauger, udkastede i midten, og hvor den af Nicolaysen (fornl. p. 557) omtalte broncering og lerurne ere fundne.

På nabogården Ørsund findes også en samling af 10—12 hauger, runde og jevnt store; de vare samtlige noget udkastede; men fund vidstes ei at være gjort i dem (medens der andre steder på gården for længere tid siden skulde være funden en spore og nogle heine). Lige under denne gravplads, som ligger på en høi hjell, der

*) Ordet «hjell» betegner efter Ivar Aasen: «en terrasse, en flad forhøining på jorden (jf. Eng. hill, en høi).» I Sundalen forstås ved dette udtryk de terrasser, der kjendes fra geologien under navnet «vasdragenes trin,» og man kan her usedvanlig tydelig forfølge flere sådanne, hvoraf den øverste når op til Otheim der efter Dr. Th. Kierulf (om skuringsmerker, glacialformationen og terrasser, universitets-program for 1870, p. 66) ligger 523' over havet; de gjenfindes også i sidedalene, Lilledalen og Øxendalen, samt langs Thingvoldfjorden som «gamle strandlinjer.» For at forklare disse lange horizontale strækninger langs fjeldsiderne har folket sagt om, at «udi ældgamle tider har der været 3 vande i Sundalen, et strax ovenfor Hofs prestegård og Skjølland, det andet ovenfor Hoås og det tredje ovenfor Snøva og Romfog.» (J. H. Løchens optegnelser — hvorom nedenfor — p. 50.) Det er ellers verd at bemerke, at nedenfor Otheim findes neppe nogen gravhaug nede i dalbunden, hvor gårdene for det meste ligge, men samtlige oppe på hjellerne, der da gjerne ere udyrkede og ofte skovgroede. Var det også tilfældet i hedensk tid?

falder brat af mod elven, byggedes netop en ny vei, og da man for at få plads til denne måtte grave sig ind i jordbakken netop på dette sted, hvorved den yderste af haugerne formentes at ville komme i fare for ialfald at beskadiges, lod jeg denne udgrave. Den havde en omkreds af 40 skridt og var nu 1—2 al høi; men den var udkastet såvel i midten som flere andre steder. Materialet var væsentlig store stene tilligemed noget jord. Der fandtes hist og her ovenpå auren, men ingensteds i synderlig mængde, kul og aske, men ikke spor af oldsager. Omkring midten syntes stenene at være lagte med større omhu. — Forsåvidt flere hauger skulde komme til at gå med i skjæringen, anmodede jeg anlæggets ingeniør om at være tilstede ved udgravningen og meddele selskabet de gjorte iagttagelser samt indsende mulige fund af oldsager til samlingen.

På Rømfog, der ligger over på den anden side af elven, og hvor prestegjeldets annexkirke står, findes det kanske mest bekjendte gravfelt i hele Sundalen, forsåvidt en større mængde oldsager herfra ere bevarede (årsb. 1868 p. 127, 1869 p. 79, 1872 p. 91 ff., 1873 p. 73 og 84) og en række udgravninger foretagne af Hr. Bendixen (årsb. 1873 p. 74 ff.). Den overveiende del af de gjorte fund tilhøre utvivlsomt den yngre jernalder; men haugernes forskjellige bygningsmåde, idet man f. ex. har hauger dels med dels uden kammer, viser i ethvert fald, at stedet har været brugt som begravelsesplads gennem et længere tidsrum, og en oval beltesten, der blev funden af Hr. Bendixen, tilligemed det af mig erhvervede brudstykke af en bøileformet broncespende fra den ældre jernalders senere del, synes endog at tyde på, at her også findes grave fra denne tidligere periode. — Af oldsager erhvervedes her: et fyrstål af jern ($3\frac{1}{2}'' \times 1''$) med tilhørende flintestykke (1734), brudstykke af en

skjoldbule af jern (1735), do. af en bøilespende af bronze fra æ. j., 1 $\frac{1}{4}$ " langt (1736), ring til bidselmundbid af jern (1737). En krognøgel var også funden og tagen i forvaring af husmand Nils Ingebrigtsen Romfoghjell, men kunde ikke netop da skaffes tilveie. Samtlige sager vare fundne i hauger, men ikke tilsammen.

Storfale. I en ur fandtes for ca. 30 år siden en øx, pålstav og hein. Jeg købte her en fingerring af sølv (1738) på hvis gennembrudte flade bogstaverne i h. s. vare anbragte med middelalderske minuskler. Den havde tidligere tilhørt brudesølvet på gården Snøva, hvortil den igjen skulde være bragt fra gården af samme navn i Opdal.

Nesja. På en „løkke“ ovenfor gården sees 10—12 lave hauger, regelmæssigt ordnede i rækker; muligens har der også været flere, da der er temmelig langt mellem hver haug, og der findes flere runde fordybninger mellem disse; endel af hjellen, hvorpå de ligge, blev desuden revet væk i den store flom 1789. Ved pløining er en liden hesteko (?) funden i kanten af en af dem.

Fladvad („Flatva“). For ca. 20 år siden fandtes på den af de 4 gårde af dette navn, der eies af John F., parerpladen til en kårde (1739) i elvemælen. Der var også funden en broncefigur, fremstillende et menneske i relief og „med øinene blanke som diamanter,“ men nu tabt. Det har sandsynligvis været et helgenbillede af den sort, der oftere sees fæstet på krucifixer, f. ex. selskabets samling no. 894 og Worsaae, nordiske oldsager 520. — Oppe på hjellen skulde være funden en øx og en hammer.

Gikling. På hjellen øst for husene en udkastet haug, hvoraf man havde udtaget nogle stenheller.

Røgjeld. Efter et gammelt sagn skal et sølvskrin være nedgravet vest for husene; men ingen ved stedet.

Bjørngjeld. For flere år siden blev et jernsverd fundet i en liden haug.

Hoås. Vest for husene sees et par store hauger. På en plads skal være fundet et bidselmundbid ved oprydning til ager; men løse jordfund af deslige gjenstande, der i væsentlig uforandret form have været brugte gennem alle tider, behøve jo ikke altid at henføres til førkristelig tid. — I den høie elvemæl, sikkerlig 100' over dalbunden, findes oftere forsteninger; jeg medbragte herfra en sådan (marine skjæl, afleirede i ler) der er overleveret til selskabets mineralsamling. I elven har været fundet forstenede fiske.

Torske. Ved oppløining af nyland er her fundet en øx. I J. H. Løchens optegn. p. 21 omtales, at der „i en stenrøs eller kjempegrav fandtes en kiste af stenhuller, hvori det er rimeligt, at et menneske har ligget begravet, eftersom mulden var mere fin end den anden.“

Løken. Den store samling af gravhauger, som her findes, både fra ældre og yngre jernalder omtales årsh. 1871 p. 92.

Grødal. En stenrøs, nær den, hvori det af Nic. forn. p. 557 omtalte fund var gjort, er udgravet, uden at noget fandtes.

Vennevold. Oppe i hjellen er fundet en tveegget spydspids ved gravning til en sommerfjøs kjelder (årsh. 1871 p. 94). I samme trakt fandtes 1874 lige under græstørvæn en vel vedligeholdt rund bronespende (1740) $2\frac{3}{4}$ “ i tvermål; i midten er der et korsformet gjennembrud med lige og afrundede arme, hvorover den flade nål går; den eneste forsiring er koncentriske, svagt punkterede eller riflede buelinjer. Ved første øiekast antog jeg navnlig på grund af oxydationens smukke dybgrønne farve, at spenden måtte tilhøre bronzealderen; men på grund af den enestående form vover jeg ikke at udtale nogen be-

stemt mening om dens oprindelse. Giveren — Ole Vennevold — troede, den var en „bringesølje“ fra nyere tid. — Hauger findes vest for gården.

Hoel. Øst for husene er der nogle gravhauger

Trøen. Ved jordarbejde fundet et lidet kammer, hvori sverd og hein (?).

Åker. For nogle år siden er her fundet et alenlangt, bredt, tveegget sverd, hvoraf blot den kugleformede knap af jern var bevaret (1741) — foræret af kirkesanger Håvind. — På søndre side af elven ligge 2 større gravrøser, hvori er fundet kul og aske, med flere mindre omkring.

Det sydover fra Sundalsøren gående dalføre, **Lilledalen**, der er bekjendt for sin selv på disse kanter af landet usedvanlig vilde natur, er bebygget indtil $\frac{3}{4}$ mil oppe fra søen. På gården Tredal er der ved sommerfjøset oppe på en høitliggende hjell et par små hauger. — På Hårstad er engang fundet et sverd, der var bleven opsmedet. Eieren af den øverste gård, Dalen, fandt for nogle år siden i den udyrkede mark ovenfor husene håndtaget af en dolk eller stor kniv $\frac{1}{4}$ al. nede i jorden. I nærheden af dette sted fandtes ved at aftage tørven af et fladt berg midt i en stor ur et tveegget sverd af jern og en kjedel (?), som skulde være sendt til lensmanden. Det har faldt mig ind, at dette fund muligens er det, som Nic. fornl. p. 556 opfører under gården Dalen i Øxendalen, hvor ingen gård af dette navn skal findes.

I **Øxendalens prestegjeld** er kun få oldtidslevninger; ved Opdøl i Ulvundeidets annexsogn er en stor stenrøs. På gården Børset i samme sogn har der været en større gravplads (se årsb 1872 p. 92). Forøvrigt reiste jeg ikke videre omkring her. — I hovedsognet findes ved

gården Huseby en rund, temmelig stor, flad forhøining, kaldet Kongshaugen. — Der skal ligeledes have været nogle stenrøser ikke langt fra huseue nede ved søen; men disse vare nu forsvundne. På nabogården af samme navn var engang en pilespids af jern funden. 3 alen nede i en myr havde eieren iagttaget flere rækker af halv forrådnede træstænger, tilsyneladende som af et gammelt gjerde. Smlgn. hermed årsb. 1875 p. 17 ff., hvor I. Undset omt. fl. lign. fund. — På Sæter har været fundet en hein og forrustet jern (af et sverd). — Den forn. p. 556 omtalte bautasten på Øien er 4 al. høi og står på en slette uden spor af nogen haug. En del store Latinske bogstaver ere hist og her indhugne samt årstallet 1720. Om denne sten heder det i J. H. Løchens optegn. p. 71: „den er ikke af de gamle ligstene; thi de 2de mænd, som opsatte den, have begge hugget sine navne på stenen: P. N. S. og H. S. Denne Peder Nielsen døde i året 1757; altså må denne sten være opreist mellem 1730 og 1740. På stenen er dog indhugget årstallet 1720; men da Schøning intet melder herom, er det måske påsat senere.“ Jeg har tilladt mig at anføre dette citat som ganske karakteristisk, da nedskriveren af disse optegnelser kom til Øxendalen „ved 1760“ som skolelærer; men uagtet han således skulde antages at have havt gode kilder, synes det dog underligt, at en mand skulde opsætte en sådan sten midt i sin bedste agerjord, og det hele må vel i det høieste forklares som en gjenreisning af denne efter alt at dømme ældgamle bautasten. — I en sidedal, Gaudalen, der stikker af østlig for hoveddalen, skal der findes en gravhaug ca. $\frac{1}{2}$ mil fra søen.

Jeg udstrakte ikke min reise længere end $\frac{3}{4}$ mil op i dalen til gården Forset, hvis eier Ole G. Forseth besidder en for sin stand ganske usedvanlig historisk interesse og læsning — især på det speciellere lokal- og

personalhistoriske felt; blandt forskjellige skriftlige optegnelser, han havde gjort, så jeg også en detailleret historisk-topografisk beskrivelse af Sundalen og Øxendalen („optegnelser over gårdene i S. og Ø.“) ved skolelærer Ingebrigt Hågensen Løchen (barnefødt på gården Løken i Sundalen, senere ansat i Øxendalen) fra slutningen af forrige århundrede. Han stillede en afskrift heraf til selskabets rådighed, hvilken jeg har overleveret bibliothekaren.

Heller ikke fra **Thingvold prestegjeld**, hvorover jeg lagde tilbagereisen, men som jeg ikke befor gård for gård, medbragte jeg oldsager eller hørte om nylig gjorde fund af sådanne, medens jeg dog nogle steder — ved Vågbø, Gjul (årsb. 1871 p. 75), Ekrem (Stubnes) og Nålesundeidet — så røser eller hauger.

På Thingvoldeidet (mellem Stangvik- og Thingvoldfjordene) skal der ca. 1 alen nede i myrjorden findes fjæresand og marine skjæl; sådanne fandtes også ved gravning af en kjelder på gården Ånesset (lige over for kirken) i adskillig høide over søen. — Ved her at nævne kirken kan jeg ikke undlade at omtale det nedslående indtryk, man modtager af dens nuværende mindre heldige udseende, helt uverdigt et så stolt bygverk fra vort fædrelands velmagtstid, og det vilde visselig være en smuk og nationalsfølelsen tiltalende opgave at arbejde for atter at kunne reise det — såvidt muligt — i sin gamle glans.

Hos landhandler Knut Åfley, Vågbø, så jeg endel gamle dokumenter, vedkommende gården Mulvik i Stangvik prestegjeld, deraf 10 skindbreve, flere med vedhængende segl (fra 1—6 ved hvert); det ældste er fra 1589, det yngste fra 1656; desuden var der adskillige

papirdokumenter, hvoraf det ældste er fra 1585 (ligeledes med vedhængende segl). Såvidt jeg ved en flygtig betragtning kunde se, vare disse papirer for det meste skjøder, gavebreve og salgsdokumenter; „rigtighed, afholdt efter salig afdøde . . . . Mulvig;“ taxationsforretning afholdt af „Kongl. May. Sorenskrift Cornellius Clausen og Kongl. Mayst. Foegit Fredrick Munck 1699“ etc. Ved et af skindbrevene (fra 1593) hænger et segl i en pergamentstrimmel (ca 1/2“ bred og 5“ lang), der ligesom 3 andre, hvori sandsynligvis lignende segl have været fæstede, har tilhørt et meget ældre håndskrift (et missale fra 13—14de århundrede?) smukt skrevet dels med røde, dels med sorte bogstaver. For det meste ialfald har det været skrevet på Latin; tildels findes enkelte nødefegn mellem parallelle linjer, hvorunder ordene ere skrevne med mindre skrift.

Da Hr. Åfley ikke var hjemme ved mit besøg, og han desuden kun havde papirerne tilläns, (han er nemlig en mand, der interesserer sig varmt for sin egns fortid) kunde jeg ikke få disse med mig hid til nøiere undersøgelse eller afskrift, og den senere førte korrespondance desangående har hidtil ikke ført til noget endeligt resultat.

På Fredø i **Kristiansunds prestegjeld** besøgte jeg valpladsen ved Rastarkalf med de ved søen liggende hauger. Man havde i sommer trukket op af fjæren, hvor den i årrækker havde ligget som „lunn“ i et bådstød, en — om jeg mindes ret — 9 à 10 al. lang sten, der antoges at være den i sagaerne omtalte bautasten fra Egil Ullserks grav, og som endel mænd i Kristiansund havde forenet sig om at gjenreise på dens formentlig rette plads.

Jeg medbragte fra denne reise 26 no. oldsager, 1 forstening samt 5 nyere sølvmynter, der samtlige ere overdragne selskabets respektive samlinger. Forøvrigt var udbyttet ikke særdeles betydeligt; fra stenalderen i disse distrikter kjendes hidtil kun en bladformet pilespids af kvarts fra gravfeltet på Romfog (årsb 1874 p. 68) og muligens kan også henregnes til den en firkantet, tildannet sten af kvarts, 12⁴ lang, funden på bunden af en gravhaug på Sandviken i Thingvold prestegjeld (årsb. 1871 p. 76); noget yderligere fund fra denne periode lykkedes det heller ikke mig at komme på spor efter, og på mine stadige efterspørgsler fik jeg altid samme svar: man havde aldrig hverken hørt eller seet noget stenredskab. Broncealderen er aldeles ikke repræsenteret her, medmindre den ovenfor omtalte spende fra gården Vennevold skulde vise sig at måtte henføres hid. Hvad jernalderens udbredelse angår, da sees den ældre jernalder endog at have strakt sig til Opdal, at slutte fra de ovale beltestene, der ere fundne på Rise, og endel andre gjenstande, hvoriblandt en bøilespende af jern, der tilhøre selskabets samling og omtales i årsb. 1875 p. 65, og det bliver således ganske naturligt, at vi træffe den helt oppe i det øverste af Sundalen; her optræder den forøvrigt temmelig jævnt, om end betydelig sparsommere end den yngre jernalder, og ofte side om side med denne på samme gravfelt, f. ex. på Liahjell, Romfog og Løken.

Sluttelig tillader jeg mig at udtale min tak for det erholdte stipendium.

Trondhjem, januar, 1877.

Ærbødigst

Knut Lossius.

Jeg medbragte fra denne reise 26 no. oldsager. I for-
 stening samt 5 nyere sølvmynter; der samtlige ere over-
 dragne selskabets respektive samlinger. Forøvrigt var
 indbyttet ikke særdeles betydeligt; fra stenalderen i
 disse distrikter kjendes nemlig kun en bladformet pilspids
 af kvarts fra gravfeltet på Romdøl (Årsb. 1875 p. 68) og
 muligens kan ogsaa henregnes til den en flintet aldan-
 net sten af kvarts, 12¹/₂ lang, funden på Sanden af en
 gravhaug på Sandviken i Thingvold prestegjeld (Årsb.
 1871 p. 78); noget yderligere fandt fra denne periode
 lykkes det heller ikke mig at komme på spor efter, og
 på mine stadige efterspørgsler fik jeg altid samme svar;
 man havde aldrig hverken hørt eller seet noget stened-
 skab. Broncealderen er aldeles ikke repræsenteret
 her, medmindre den ovenfor omtalte spænde fra gården
 Vennevold skulde vise sig at måtte henføres hid. Hvad
 jernalderens riddredelse angår, da sees den zeldre
 jernalder endog at have strakt sig til Ødøl, at slatte fra
 de øvrige delstene, der ere fundne på Risle, og endel
 andre gjenstande, hvoriblandt en beltespænde af jern, der
 tilhøre selskabets samling og omtales i Årsb. 1875 p. 65,
 og det bliver således ganske naturligt, at vi træffe den
 helt oppe i det øverste af Sandalen; her optræder den
 forøvrigt temmelig jævn, om end betydelig sparsommere
 end den yngre jernalder, og ofte side om side med denne
 på samme gravfelt, f. ex. på Blisjell, Romdøl og Løken.
 Og sluttelig tillader jeg mig at udtale min tak for det
 erholdte stipendium, og at bedrøveligt i det mindste
 Trondhjem, januar, 1877.

Knut Lousina.